

Gabriel STĂNESCU

Nu pot să vorbesc despre revista pe care o editez, **Origini**, fără să evoc momentul asumării unei prime responsabilități, aceea de a conduce una dintre puținele organizații profesionale ale exilului: **Asociația Scriitorilor și Oamenilor de Artă**, pe scurt **Liter Art XXI**, înființată în 1995 de prozatoarea **Silvia Cinca**. La venirea mea în Statele Unite, corespondam cu **Ștefan Stoescu** și **Ștefan Baciu**; trimiteam câte un articol la publicațiile românești. Era un fel de pregătire psihologică în efortul colosal și dramatic al înfruntării cu propria condiție de deșărat pus în situația de a-și găsi locul într-o lume străină care refuză să știe cine ai fost, de unde ai venit. Americanul nativ vede în fiecare emigrant doar forța de muncă brută, rezistentă în orice condiții, gata să lucreze pentru supraviețuire. Așa mi s-a întâmplat și mie și altora. Pentru mine experiența exilului a fost esențială și așa trebuie înțeleasă.

Cu Doamna Silvia Cinca – ea lucra la acea dată în Departamentul American al Europei Libere, la Washington D.C. și își publica cărțile în propria sa editură, *MoonFall Press* – am purtat o corespondență limitată la tensiunile începutului meu în această țară. Îmi scria patetic despre condiția dramatică a intelectualului nevoit să se recalifice în meserii care nu aveau nimic în comun cu artele liberale, cu științele umaniste. Convinsă că va găsi în mine un aliat, mi-a cerut să preiau atribuțiile de președinte ale proaspăt înființatei organizații LiterArtXXI. Din asociație făceau parte universitari de primă mărime: **Marcel Pop Corniș**, **Virgil Nemoianu**, **Petre Bokor**, **Constantin Eretescu**, **Sanda Golopenția**. Se spera în strângerea de fonduri pentru premierea unor scriitori din țară; dar contribuabilii s-au lăsat greu convinși, iar în loc de premii scriitorii selectați au beneficiat doar de câteva diplome frumos colorate. Sintagma „scriitori din țară”, pentru mine care venisem de curând de acolo, suna fals și nerealist; cu atât mai mult cu cât după 1990 distincția între „scriitori din țară” și „scriitori din exil” devenise practic inoperantă. Am sugerat ca banii pe cotizațiile membrilor să fie dirijați spre sponsorizarea unei reviste de cultură. Erau vreo 500 de dolari, nu mai mult. *Revista scriitorilor români* din Germania își încetase de curând apariția. Eram siguri că există destui scriitori valoroși printre exilații români din Statele Unite și Canada, publicațiile *Academiei Româno-Americane* certificau acest lucru, chiar dacă în paginile lor publicau cu precădere universitari americani de origine română. Eu îi propuneam doamnei Cinca un joc invers: mizând pe cartea exilului creator încercam să impun prin LiterArtXXI care sponsorizează și revista *Origini*, *Caietele internaționale de poezie*, *Almanahul Origini*, scriitorii români din America. Iar dacă trebuiau premiați colegi de breaslă, aceștia nu erau exclusiv cei din țară, ci cu

Mai important decât modul de receptare al unui act cultural, este, cred, dovada faptului că ești, că manifesti voința de a fi tu însuși

precădere cei din exil, sau mai bine zis și unii și alții în egală măsură. Alături de cei amintiți deja, care universitari fiind, aveau îndatoriri în principal de tip academic, am publicat și editat scrierile altor scriitori la fel de originali și talentați: Zahu Pană, Constantin Virgil Negoită, Mircea Săndulescu, Mirela Roznoveanu, Șerban Chelariu, Horia Ion Groza, Corneliu Florea, Theodor Damian, Petra Vlah, Dan David, Gabriel Gherasim, Ion Nedelescu, Pr. Gh. Naghi, Ernest Călinescu, George Băjenaru. Li s-au alăturat scriitorii din Germania (Dan Dănilă, Traian Pop Traian, Liviu Vălenaș, Nicholas Catanoy, René Alecu de Flers, Titu Popescu, Teresia B. Tătaru, Andrei Zanca, Radu Bărbulescu, Elena Constantinescu Schlesak), Italia (Claudio Mutti), Anglia (Mariana Zavati Gardner), Franța (Paul Barbăneagră, Paul Goma, Dan Culcer, Miron Kiropol, George Astaloș, Ștefan J. Fay), Elveția (Svetlana Paleologu-Matta, Georges Dumitrescu), Moldova (Andrei Vartic).

În sfârșit, numele revistei mi-a fost sugerat de distinsul anglist și om de cultură **Ștefan Stoescu**, cel mai apropiat colaborator al publicației încă de la primul număr.

Revista a apărut inițial în 28 de pagini și treptat a câștigat în calitate și volum, ajungând azi la peste o sută de pagini. De câțiva ani buni, includ între paginile ei un supliment dedicat unor personalități. În prezent, *Origini* apare de cinci ori pe an în numere duble și triple, având de la număr la număr tematică pe care o anunț cu oarecare timp înainte pentru a da posibilitatea colaboratorilor să reflecteze, să se documenteze și să trimită contribuția redacției. Pe lângă abonamentele care acoperă o parte din cheltuielile de tipar și transport, *Origini* trăiește și prin cotizațiile anuale ale membrilor LiterArt XXI.

Cum spuneam, pe lângă revista *Origini*, sub egida **Asociației LiterArt XXI** apar și două publicații anuale, având fiecare peste 300 de pagini: *Caiete Internaționale de Poezie (International Notebook of Poetry)* și *Almanahul Origini - Romanian Roots Almanac*.

Altceva: odată la doi ani, Liter Art XXI acordă premii pentru volume de poezie, proză, eseu, reportaj, istorie și civilizație. Tot LiterArt a inițiat un concurs pentru manuscrise, deschis celor care scriu în limba română. Aceste premii confirmă, cred eu, programul revistei, care și propusese, încă de la primul număr, recuperarea valorilor culturii spirituale a exilului ca și conservarea prezențelor românești în lume. Revista *Origini-Romanian Roots* funcționează astfel ca o punte între cultura din afara granițelor țării și cea din România. Tematica revistei e diversă, de la numere dedicate condiției exilului până la cele privind raportul globalism-identitate culturală, procesul comunismului, provocările lumii contemporane etc.

Acum despre modul în care e receptată revista *Origini*. Datorită cauzelor de ordin politic create după al doilea război mondial de comunism, mulți români, o bună parte din elita

intelectuală, politică și militară interbelică au luat calea exilului, limba română vorbindu-se astfel pretutindeni în lume. O publicație de genul revistei pe care o editez, chiar dacă eu personal nu o consider elitistă, are rolul de a aduce lumină în casele locuite de români, străini și stingheri, nevoiți să se integreze în culturi care au alte valori decât ale culturii românești. Și această publicație nu poate fi decât un factor de stabilitate culturală prin conservarea limbii culte a tradițiilor românești. Revista *Origini* e recepționată diferit. Nu e nimic rău în asta, fiecare cititor, comentator, trece totul prin filtrul propriei sale subiectivități. Pe de altă parte, cultura capătă sens doar când e selectivă. La toate acestea se adaugă un grad relativ ridicat de tendențiozitate, în funcție de interese obscure, idiosincrazie, care la noi a devenit o adevărată traumă a vieții de zi cu zi. Mai important decât modul de receptare este cred dovada faptului că ești, că funcționezi, că manifesti voința de a fi tu însuși. La noi, cultura e poluată de interese de grup, care fac jocurile, scriu istorii literare, editează dicționare, dau tonul gestului la TV și la radio, în presa scrisă. Prima consemnare despre origini o datorăm regretatului **Cornel Dumitrescu**, editorul *Lumii libere* din New York, care a semnalat apariția primului număr al *Originilor* în 1997, ca fiind o publicație elitistă. Zeii au vrut ca *Lumea liberă* să-și înceteze apariția, iar revista *Origini* să continue să existe. Mă întreb ce poate înțelege, să zicem, un **Ion Bogdan Lefter** sau un **C. Stănescu** (primul, supraviețuitor ideolog al corectitudinii politice a vechii *Scânteii*, al doilea, aciuat până mai ieri la suplimentul literar-artistic al ziarului *Adevărul*)? Înțeleg ei urgența recuperării valorilor exilului, dar și a manifestării fără granițe ideologice a gândirii și creației celor din exil, așa cum orice om de cultură înțelege că menirea sa este devenirea într-o existență, cum a spus **Noica**, nu devenirea pur și simplu?

În privința promovării literaturii, a cărții scrise de autorii români și traduse în limba engleză, aș vrea să spun că nu cred în programe culturale coordonate de sus; mai ales în cazul unui institut cultural care ar trebui să propage cultura românească în străinătate, condus, vedeți bine, deloc întâmplător, de un om care se declară dușman al poporului român, precum **Horia Roman Patapievici**. Cred însă că numai creația este primordială în raport cu programele de traduceri în limbi străine ale ICR, și că scriitorii sunt cei care ar trebui să se impună prin forța și calitatea propriei lor aventuri culturale. Un administrator cultural nu poate fi ghicit în persoana unui scriitor, iar a alcătui programe culturale pentru traduceri presupune o experiență a unui colectiv de traducători, în care administratorul de cultură joacă rolul măscăriciului. Sper din tot sufletul să nu repetăm experiența din epoca comunismului, în care traducerea au avut un punct de pornire ideologic. Așa a ajuns cultura românească să fie răspândită în lume, reprezentată fiind în rafturile

bibliotecilor de operele lui Ceaușescu, de romanele teziste ale lui Titus Popovici, și de antologiile de poezie pășunist-patriotică agreate la acea dată de Occident. În 1991, am constatat că într-o mare bibliotecă universitară din America, precum cea a Universității Emory, raftul dedicat culturii române era ocupat de astfel de cărți. Nu știu dacă între timp ele au fost eliminate din bibliotecă, după cum am sugerat, sau au fost înlocuite cu cărți reprezentative despre istoria, cultura și civilizația românească, cărți mult mai importante decât oricare traducere de literatură beletristică. Serviciile culturale din străinătate își văd mai mult de interese personale decât de acest misionarism cultural de care am vorbit și pe care multe țări europene eliberate de sub comunism au înțeles să-l cultive. Am avut o școală de angliști, o școală de traducători de elită, azi pe cale de dispariție, și din păcate experiența celor care mai sunt printre noi nu este fructificată. Dacă aș fi fost întrebant, aș fi sugerat înființarea unui program național al traducerilor la nivelul instituției prezidențiale, condus de profesorul **Ștefan Stoescu** sau **Andrei Brezianu**. S-a preferat, din păcate, simulacrul. La noi se practică în materie de cultură simulacrul. Traducerile nu se pot face cu kilogramul, nici cultura pe metru pătrat. Traducerea nu se face la biroul de traduceri și notarial, ci ea e o artă care implică dedublarea traducătorului și a poetului care trăiește în acesta. Școala românească orientată pozitivistă a omorât spiritul liber, cugetul, iar acum se trăiește cu impresia că oricine intră pe Internet face cultură. Greșit și periculos! Cultura nu o pot face decât elitele. Iar cultura exilului doar acele personalități care simt și trăiesc într-un ritm românesc, cum spunea **Vintilă Horia**.

Din dorința de a motiva într-un fel existența mea americană am pus bazele editurii *Criterion Publishing*. Pentru că aveam momente când mă întrebam: Ce caut aici? De ce am venit? Am venit ca să uit sau am venit ca să-mi amintesc? Am debutat cu *Tinerețe fără brătrânețe* în traducerea prof. **Mac Linscot Ricketts**, iar anul trecut am publicat *Rădăcinile românești* ale lui **Mircea Eliade**. Cei care vin să uite în America se integrează repede. Pentru cei deja formați, ambianța unei culturi native, identitatea culturală nu se pot anula, șterge cu buretele, cu atât mai mult cu cât America e o țară a multiculturalității, în care fiecare semn identitar trebuie integrat într-o pădure de semne identitare, care, toate, formează un conglomerat. Se vorbește azi nu de cultură monolit, ci de multiculturalism, care este o altă fațetă a globalismului. Întrebarea e cum ne păstrăm noi identitatea culturală într-un astfel de tăvălug, în care marile culturi primează, dacă nu chiar exercită un oarecare imperialism cultural asupra culturilor mici.

Dacă acei scriitori care scriu în românește în afara granițelor sunt în atenția publicului și a criticii literare?

(continuare în pagina 9)